

Públic

LES EXPLOTACIONS DE CLASSE, DE GÈNERE I DE MEDI AMBIENT TENEN CAUSES COMUNES

Vicenç Navarro

Catedràtic de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques

Universitat Pompeu Fabra

29 de gener del 2020

Un fet que caracteritza els nostres temps a ambdós costats de l'Atlàntic Nord ha estat el gran augment de moviments emancipadors que protesten contra les diferents formes d'explotació (ja siguin de classe social, de gènere, de raça o del medi ambient) i que tenen com a objectiu l'alliberament de l'ésser humà en les seves diverses dimensions. L'experiència internacional mostra, però, que l'eficàcia de cadascun d'ells depèn molt de l'estratègia seguida per cada moviment i el context polític en què es desenvolupen.

El model liberal nord-americà del "cadascú pel seu compte": la divisió dels moviments socials i la independència de cadascun d'ells

En un extrem d'aquesta experiència internacional podem veure els EUA, on hi ha un gran nombre de moviments d'emancipació (el moviment obrer i sindical, el moviment feminista, el moviment de les minories -predominantment negres i llatines-, i el moviment ecologista, entre d'altres). Tots ells tenen gran capacitat de mobilització, però tot i això, **el seu impacte sobre l'Estat és molt limitat i els drets adquirits, en conseqüència, són molt escassos**. Per exemple, **el moviment feminista més important (NOW)** d'aquell país agrupa milions de dones, **amb una extensa organització. I malgrat això, els drets de la dona són molt limitats**. La baixa per maternitat, per exemple, és de només dues setmanes, i el nombre de dones al Congrés o al Senat és dels més baixos dels sistemes parlamentaris en el món capitalista desenvolupat.

Passa una mica igual amb el **moviment a favor de les minories** (predominantment negres i llatines), que té una organització extensa i també, com el feminista, **té un gran poder de convocatòria entre les poblacions que representen**; i, tot i això, i malgrat haver tingut un president negre -Barack Obama-, **la discriminació cap aquesta població continua sent molt extensa**. Això que passa amb els moviments feministes i els moviments d'alliberament de les minories també passa amb **el moviment ecologista, que disposa d'un gran nombre de mitjans al seu abast però, malgrat això, el seu impacte sobre l'Estat és molt**

limitat, per la qual cosa les condicions ambientals són clarament deficientes, amb la qual cosa les crisis climàtiques són molt freqüents.

Les esquerres són molt dèbils també en el model liberal nord-americà

Els partits d'esquerres han estat molt petits, ja que el sistema electoral afavoreix un bipartidisme extrem en el qual hi ha només dos grans partits, el conservador -el Partit Republicà- i el partit liberal -el Partit Demòcrata- (proper, com a observador, a la Internacional Liberal). Com a resultat, el moviment obrer i sindical ha estat sempre molt dèbil als EUA, i això, a partir, primordialment, de la llei Taft-Hartley que no permet que els sindicats actuïn com a sindicats de classe, en defensa dels interessos de la totalitat de la classe treballadora, sinó que només els permet actuar d'una manera molt descentralitzada, sector a sector, i lloc de treball a lloc de treball, en representació només dels treballadors que s'asseguren mitjançant la seva sindicalització, tot i haver-hi lleis que la fan difícil. Una vaga general, per exemple, està prohibida, cosa que converteix els sindicats en instruments corporatius ("business unionism"). Els drets laborals, com a conseqüència, són molt limitats en aquell país. Així, els empresaris tenen un gran poder per acomiadar els treballadors, fet que contribueix al fet que els EUA tinguin el nombre

més baix de dies perduts a causa de vagues en el món capitalista desenvolupat.

Per què als EUA els moviments socials són dèbils?

Una característica dels moviments socials als EUA és que cadascun és completament independent i autònom de la resta, i se centra únicament i exclusiva en la defensa del grup poblacional o de la causa específica que representa. En realitat, competeixen entre ells pel que fa a tenir accés al poder polític, mediàtic i financer. Cada grup, doncs, va pel seu compte. És per això que aquest comportament els debilita enormement. I la majoria dels seus dirigents, que pertanyen a classes mitjanes de renda superior amb formació universitària (excepte el moviment sindical), són de sensibilitat liberal, que és la ideologia dominant a l'establishment politicomediàtic del país.

El progressisme com a cultura és dèbil, ja que els EUA són un país profundament conservador, amb unes estructures polítiques molt poc representatives (cosa que explica la gran abstenció en el procés electoral) i amb molt escassa protecció social, i amb drets laborals, socials i polítics molt limitats. **Ens trobem, doncs, davant d'un capitalisme sense guants en què l'explotació per classe social, per gènere, per raça i del medi ambient és molt marcada.** No ha governat mai un partit d'esquerres de tradició socialista o

socialdemòcrata als EUA. Això no implica que no hi hagi senadors (com Bernie Sanders) o congressistes (diversos) que pertanyin també al Partit Socialista. Però la gran majoria no ho són. **En general, el terme “socialisme” no apareix gairebé mai en el llenguatge polític de l'establishment del país, excepte per demonitzar-lo.**

L'altre extrem de com s'articulen aquests moviments: el model socialista de Suècia

Vegem, en canvi, el que passa als països escandinaus, i prenguem com a exemple Suècia, país que conec bé per haver-hi viscut i tenir-hi família. **En aquella part del món, els moviments socials no són necessàriament molt grans, però els drets laborals, socials i polítics per a la totalitat de la ciutadania són molt extensos.** Per començar, no existeix la baixa per maternitat, sinó la baixa parental, de manera que de 480 dies, 90 estan reservats al pare, 90 a la mare i els 300 restants es poden repartir de forma flexible entre ambdós progenitors, un repartiment que el govern incentiva a que sigui equitatiu. Al seu torn, **les dones representen gairebé un 50% dels parlamentaris. El moviment sindical, d'altra banda, és molt fort (al voltant d'un 65% dels treballadors estan sindicalitzats), com també ho ha estat històricament el moviment obrer, la qual cosa ha donat com a resultat unes esquerres poderoses que han governat durant la major part del període posterior a la II Guerra Mundial. El moviment obrer, tant sindical com polític (la**

socialdemocràcia i partits a la seva esquerra, com el Partit Comunista), ha estat molt fort i s'ha compromès amb la fi de l'explotació, i ha desenvolupat una lluita transversal també contra l'explotació de gènere i de raça, amb una promoció de l'agenda progressista, inclosa la consciència de protecció ambiental. Hi ha hagut un projecte comú que ha englobat les diferents causes i lluites enfront de l'explotació. La sensibilitat feminista i per la protecció del medi ambient han estat, per tant, part d'aquest projecte comú. La unitat d'acció ha estat l'element clau enfront d'un projecte comú contra l'explotació, no només de classe sinó també d'altres formes d'explotació, amb l'intent de crear i expandir el socialisme. Aquest fet ha estat la causa fonamental de la fortalesa i eficàcia d'aquests moviments. La unitat fa la força, ja que es reuneixen sota un mateix projecte emancipador totes les lluites contra l'explotació.

La interacció entre l'explotació de gènere i la de classe: un punt clau, ja que la majoria de les dones pertanyen a les classes populars

Així com el gènere és una variable fonamental per explicar la distribució de poder en un país, també ho és la classe social. **I cal ser conscients que, dins del feminisme, hi ha classes socials. Per tant, hi ha tants feminismes com classes socials. I cal saber que la majoria de les dones pertanyen a les classes populars, dins**

de les quals la classe treballadora és central. Aquesta classe continua existint i els seus instruments polítics al món capitalista desenvolupat han estat, predominantment, els partits socialistes (en totes les seves variants), però també els partits comunistes (també en totes les seves variants). **Als EUA no ha governat mai cap d'ells a causa de l'enorme domini del que en aquell país s'anomena la *Corporate Class*** (la classe dels propietaris i gestors de les grans **corporacions empresarials**). De fet, **un indicador del poder d'aquesta classe ha estat la desaparició del discurs de classe i el rebuig cap a qualsevol que en parli**, projectant-se una imatge distorsionada de l'estructura social, dividida en els rics per dalt (**la classe alta**), els pobres (**la classe baixa**) per baix i la **classe mitjana**, a què pertanyen, suposadament, tota la resta, és a dir, la majoria. **En aquesta definició a la classe treballadora se l'anomena classe baixa (un terme clarament ofensiu, molt freqüent a Espanya, on existeix un enorme classisme, tan accentuat com el masclisme i del qual se'n parla molt menys).**

Als EUA, però, el moviment feminista més gran (NOW) ha estat dirigit per dones de classe mitjana-alta, amb formació universitària, de sensibilitat liberal i profundament antiesquerres. En les darreres eleccions als EUA es va veure la gran agressivitat de la candidata feminista, Hillary Clinton (amb el suport massiu de NOW), contra el candidat socialista Bernie Sanders, que era

l'únic que, segons les enquestes, hauria derrotat Donald Trump. I la majoria de les dones de classe treballadora que van votar ho van fer per Trump, que va canalitzar l'enuig de la classe treballadora blanca. L'argument que va emprar NOW que Hillary Clinton no va guanyar pel fet de ser dona no és sostenible. Hillary Clinton, com a liberal que era (des del govern Obama), va afavorir polítiques regressives que van fer mal a la classe treballadora (la majoria de la qual són dones). De fet, la nova congressista Alexandria Ocasio-Cortez, d'origen de classe treballadora, que es defineix sense embuts com a socialista i promou el socialisme i un feminisme socialista, és avui, juntament amb Bernie Sanders, una de les figures més populars als EUA.

Les dades mostren que el socialisme, com a via transversal que afavoreix la unitat d'acció, és un projecte que fomenta les aliances de diversos moviments emancipadors, ja que els empodera conjuntament. L'experiència internacional així ho mostra

En un [estudi recent](#) realitzat per un grup d'investigadors de la Universitat Pompeu Fabra publicat recentment s'ha mostrat, a ambdós costats de l'Atlàntic Nord, que, a major força dels partits d'esquerres en un país (mesurada pels anys durant

els quals han governat des de la II Guerra Mundial), menor és l'exploració de classe (mesurada per la distribució de les rendes i de la propietat), menor és l'exploració de gènere (mesurada pel *Gender Inequality Index*, que inclou diversos indicadors com ara mortalitat maternal, taxa d'embarassos adolescents, proporció de dones amb almenys educació secundària, proporció de dones al parlament o participació femenina en el mercat de treball) i major és la sensibilitat mediambiental de la població (basada en enquestes d'actitud popular sobre protecció del medi ambient).

Les dades són contundents. En una escala de 0 a 10, on 10 és la màxima orientació cap a l'esquerra, veiem que els **països de tradició socialista** (és a dir, que han estat governats per coalicions d'esquerres durant la major part del període posterior al 1945), i que, de mitjana, tenen el major nivell d'esquerranisme (8) -Suècia, Finlàndia i Dinamarca-, tenen menys desigualtats de renda, menys pobresa relativa i un índex de Gini més baix (26,8%), fet que va acompanyat de menys desigualtats i menys explotació de les dones i més sensibilitat ambiental. Aquests països **van seguits** pels països de tradició conservadora i/o cristianodemòcrata (amb un índex 6). Així, **Alemanya, Àustria, Països Baixos, Bèlgica, Luxemburg i França** tenien més desigualtats de classe, de gènere i menys

consciència mediambiental que els anteriors. Per **darrere d'aquest grup, estan els països del sud d'Europa** (règims postdictatorials) com **Espanya, Itàlia, Portugal i Grècia**, que tenen un índex de 5 d'orientació d'esquerres, i que es **caracteritzen per una gran explotació de classe i de gènere, i per una escassa sensibilitat ambiental.** I, per últim, els països de tradició liberal (el Regne Unit, Irlanda i els EUA), a on les esquerres han estat molt dèbils (als EUA pràcticament inexistent) i en els quals l'indicador d'esquerres és només 3; en aquests països és on hi ha més desigualtats social i de gènere, i menys sensibilitat mediambiental.

Què cal fer. La unió fa la força

D'aquesta informació es dedueix la necessitat de relacionar les diferents formes d'explotació a fi de dur a terme aliances transversals en les seves estratègies d'alliberament, com a part d'un projecte comú, que és la fi de l'enorme poder de la classe dominant, masclista i insensible vers les conseqüències del deteriorament mediambiental. **No és per casualitat que les forces més classistes siguin també les més masclistes i les que estan negant fins i tot la crisi climàtica. És, doncs, urgent que les esquerres desenvolupin aquesta sensibilitat cap a d'altres formes d'explotació, com el masclisme i l'explotació ambiental.**

I és també urgent que aquests moviments socials prenguin consciència de la necessitat d'establir connexions amb altres moviments d'alliberament, i que estableixin una unitat d'acció com a part d'un projecte comú d'alliberament. El model solidari i col·lectiu de nord d'Europa és molt més eficaç i alliberador que el model liberal i competitiu dels EUA, en què cada moviment va pel seu compte.

Notes aclaridores per no donar peu a malentesos

Res del que he dit, per cert, implica que estigui **promovent la instrumentalització dels moviments socials per part dels partits d'esquerres, situació que històricament s'ha donat en certes sensibilitats polítiques conegudes pel seu "entrisme"**. Aquesta estratègia ha estat històricament un gran error. **El que suggereixo és que els moviments socials progressistes no vagin cadascun pel seu compte, com als EUA, sinó que estableixin una unitat d'acció que optimitzi els seus resultats. A Espanya ja s'estan fent passes en aquesta direcció i no hi ha dubte que els canvis polítics que estan tenint lloc, amb el govern de coalició d'esquerres, i amb la fortalesa i constància dels moviments socials, la majoria de clara sensibilitat progressista, auguren una gran oportunitat per canviar i revertir l'orientació tan reaccionària que ha guiat les intervencions governamentals a**

ambdós costats de l'Atlàntic Nord, i que ha fet tant de mal a les classes populars, a les dones, a les minories i al medi ambient.